

PEAKY BLINDERS

AZ IGAZ TÖRTÉNET

A leghírhedtebb birminghami
bandák valódi története

CARL CHINN

Ahogy a bombasikerű tévésorozatból megismertük őket, a pengesapkásokból árad a dráma és a baljóslat. Az elegáns, karizmatikus, de mégis velejükig romlott Shelbyk a sapkájuk ellenzőjébe varrt borotvapengével vakítják meg ellenségeiket, miközben véres harcot vívnak egyrészt az ír terroristákkal, másrészt a rendőrséggel, amelyet a körmönfont Churchill belügyminiszter irányít.

Ebből a könyvből megismerjük a munkásosztály ritkábban emlegetett küzdelmeit az első világháború előtti brit ipar egyik fellegrárában. A történet azonban 1918 után is folytatódik, amikor néhány pengesapkás létrehozta a hírhedt Birmingham-bandát. Ez a banda, amelyet a valóban létező Billy Kimber vezetett, gyilkos csatákat vívott Darby Sabini és Alfie Solomon londoni gengszterekkel a háború után felvirágzó britanniai lóversenyeknél lefölözhető védelmi pénzekért.

De kik voltak az igazi pengesapkások? Léteztek egyáltalán?

Carl Chinn, az ismert társadalomtörténész és műsorvezető most elmeséli a hírhedt bűnözők igaz történetét. Tulajdon dédapja is közjük tartozott, és nagyapja is illegális bukméker volt a birminghami periférián, akárcsak a Shelbyk. Eredeti források imponáló gazdagságával, ritkán látott képekkel és a pengesapkások leszármazottainak interjúival feltárja a tényeket a mese mögött.

© Andrew Fox

CARL CHINN

társadalomtörténész, író, előadó és tanár. Ő maga 1984-ig pályán kívüli bukméker volt. Egyik oldalról astoni gyári munkások leszármazottja, másiktól pedig sparkbrooki illegális bukmékek fia, illetve unokája. A munkáosztálybeli családi háttér és a birminghami munkásnegyedek élete mély hatással volt írásaira, és ez országos hírnevet szerzett neki. Szenvedélyesen hisz abban, hogy a történelmet demokratizálni kell, mert minden egyes embernek van saját története, és nyomot hagy a történelemben. A *Peak Blinders – Az igaz történet a harmincharmadik könyve*.

Tudjon meg többet a könyvről:
www.facebook.com/MontBlancValogatás
www.facebook.com/DreamKönyvek

„Kiváló mű, amely életre kelti az 1920-as évek lóversenyeit rettegésben tartó bandák igaz történetét. Izgalmas élmény felfedezni, hogy a sorozat egyes szereplői, például Billy Kimber valóban léteztek, és az életben ugyanolyan félelmetesek voltak, mint a filmben...”

Goodreads

„Ez nem mese. Ez történelem. Viszont ha valakit érdekel a második világháború előtti Birmingham bűnözőinek valósága, a brutális (és korántsem szervezett) bandák és a kor szegényeinek élete, annak ezt a könyvet érdemes elolvasni.”

Amazon

„Akiknek tetszett a Birmingham bandája című sorozat, okvetlenül olvassák el ezt a könyvet, mert megismerhetik belőle a mese mögött rejtőző szereplők igazi életét. Nem fognak csalódni.”

Waterstones

„Carl Chinn kiváló munkát végzett a valós történet egyszerre izgalmas és precíz életre keltésével. Remek olvasmány azoknak is, akiket érdekelnek a megtörtént bűnesetek. Csak ajánlani tudom!”

The Book Bundle

„Kitűnő alkotás a pengesapkások valódi történeteivel. Carl Chinn régi újságokból és családi iratokból merítve elmeséli, mi történt igazából, milyen volt az élet és a túlélés a háború utáni években. Minden pengesapkás-rajongónak érdemes elolvasni.”

Library Live

CARL CHINN

**PEAKY
BLINDERS**
AZ IGAZ TÖRTÉNET

— részlet —

ELŐSZÓ

2013-ban a BBC2 *Peaky Blinders* (magyarul *Birmingham bandája*, a ford.) sorozata már a nyitójelenetben megigézte a nézőt, amelyben Tommy Shelby úgy lovagol be a városba, mint a Vadnyugat valamelyik rettegett zsványa. Rémuált asszonyok iszkolnak az útjából, gyerekek lesik féltősen a bűvőhelyükről, és csak a telivér patadobogását hallani. Ám ez nem a Vadnyugat, és a lovas nem egy mesterlövész bandita, hanem az 1919-es Birmingham, a nagy iparváros rosszhírű negyedeinek egyik eminenciása. Jellegzetes eleganciájával – mellényes öltöny, hozzá keménygalléros ing, nyakkendő nélkül – parancsoló, titokzatos jelenség, akinek titokzatosságát fokozza, hogy sapkájának ellenzője sötét árnyékot vet a szemére.

Rövid találkozás után a hagyományos viseletű, alázatos kínai férfivel és asszonnal Shelby lassan kilovagol a színről a Nick Cave & the Bad Seeds *Red Right Hand* című számának dallamára. A kongó, kalapáló, baljós blues szövegét mintha egyenesen Tommy Shelbynek írták volna, hiszen: „ő egy isten, ő egy férfi, ő egy szellem, ő egy guru”¹. Ahogy végigmegy a komor külvároson, körülötte gőz gomolyog, füstöt

okádnak a gyárkémények, és időnként egy öntöde lángjai törrik át a gyászos homályt. Világháborús veteránok koldulnak, emberek isznak és játszanak „fej vagy írás”-t, két egyenruhás rendőr tisztelettel megérinti a sisakját „Mr. Shelby” előtt, aki a sötét gyárak között elvesző utcán vonul.²

A gengszter-eposz mindenben megfelelt a nyitány magas mércéjének: gyönyörű, magabiztos operatőri munka, lélegzetelállító díszletek, intelligens rendezés, prima produkció, lassított verekedések, híres színészek káprázatos alakításai. Eleve lenyűgöző a történet is, amelyet az ugyancsak Birminghamben született Steven Knight írt: azt meséli el, hogyan uralkodik a birminghami Small Heath kerületben a Pengesapkásoknak hívott veszélyes és félelmetes banda közvetlenül az első világháború után. Ezt a rémítő nevet arról kapták, hogy borotvapengét varrtak be a sapkájuk ellenzőjébe, és a verekedéseknél azzal vágta ki az ellenségeik szemét.

A Pengesapkások, akiknek a fellegvára a Garrison-kocsmá, rengeteg pénzt keresnek az illegális fogadásokon. A banda kemény magja a karizmatikus Shelby család, vezére a másodszülött Tommy. Az erőszakos és félelmetes Tommyt, aki nem szabadulhat a világháborúban átélt szörnyűségek emlékeitől, az teszi különösen veszélyessé, hogy nem fél a haláltól. Ám Shelby nem holmi bárdolatlan huligán, hanem agyafúrt, leleményes ember, és nemcsak a kapzsiság hajtja, de a feltétlen hűség is a családjá iránt, akiket szeretne kiemelni az illegálitásból, hogy törvényesen üzletelhessenek. Odáig azonban nagyon kanyargós út vezet több sodró tempójú részen át, amelyekben Shelby Pengesapkásai megmérkőznek más gengszterekkel, például a londoni Billy Kimberrel, Darby Sabinival és Alfie Solomonnal; összeszűrik a levet az IRA-val és orosz arisztokratákkal; összecsapnak Campbell főfelügyelővel, akit Észak-Írországból hozatnak át a Pengesapkások fel-

számolására; gyártulajdonosok lesznek, és szembekerülnek Jessie Edennel, a rendkívül tehetséges szakszervezeti vezérrel; túléljük a bosszúhadjáratot, amelyet egy Luca Changretta nevű New York-i maffiózó indít ellenük.

A *Birmingham bandája* az első perctől hatalmas rajongótáborra tett szert az Egyesült Királyságban. A következő három évad pedig örült divatba hozott mindent, aminek köze volt Birmingham bandájához: lett pengesapkás öltözködési stílus, koktél, kocsmá és városnéző túra. Mára már világszenzációvá nőtte ki magát, híres rajongókkal büszkélkedhet. Elhalmozták díjakkal: elnyerte többek között 2015-ben és 2018-ban a legjobb sorozatnak járó BAFTA-díjat. Hasonlóan kedvező volt a kritikai visszhang, olyannyira, hogy egyesek *Birminghami (Brummie) Boardwalk*-nak nevezték, a nagy sikernek örvendő amerikai *Boardwalk Empire*-rel vetve össze, mert ahhoz hasonlóan látványos, és ugyancsak az 1920-as évek létező alakjait dramatizálja.³

Ez a párhuzam jelentősen megnövelte az érdeklődést a valós szereplők iránt; a *Birmingham bandája* embereket, eseményeket, helyeket emelt ki a történelem félhomályából. Mert csakugyan volt egy Billy Kimber, egy Darby Sabini és egy Alfie Solomon, és 1921-ben egy igazi bandaháború. Birminghamban valóban lakott egy Changretta nevű olasz család. A szakszervezeti mozgalomnak is volt egy Jessie Eden nevű vezetője. Voltak illegális fogadóirodák az 1920-as évek Birminghamjének szegényebb részeiben. A birminghami rendőrségnek volt egy főnöke, akit Észak-Írországból rendeltek át. És igazi pengesapkások is éltek Birminghamban. Csakhogy az ő fénykoruk nem az első világháborút követő évekre esett, hanem az azt megelőzőekre. Továbbá ezek a pengesapkások nem voltak sem sármosak, sem hatalmasak: külvárosi csavargók voltak. Akadtak köztük kisstílusú bűnözők, de a többségnek volt vala-

milyen munkája, és egyik se tartozott olyan bandához, amely lehetővé tette volna a nagyvonalú megélhetési bűnözést.

Abban az időben, amikor Birminghamet úgy jellemezték, mint „a világ legjobb irányított városa” – legalábbis 1890-ben Julian Ralph amerikai újságíró így írt róla –, a város az utcai bandáiról is hírhedt volt, és Anglia egyik legrosszabb hírű helyének számított.⁴ A polgáraitól gondoskodó, tevékeny előljáróság látszata mögött a szegényebb környékek szorgalmas és tisztességes lakosságának, emberek ezreinek az életét keserítették meg a brutális utcai bandák.

Amik nem csak úgy a semmiből termettek ott. Az 1850-es évek végén alakultak, amikor Birmingham új rendőrsége a középosztály nyomására lecsapott a szegénynegyedek ifjúságának durva sporteseményeire és szabadtéri szerencsejátékaira. A városi nehézfiúk szembeszegültek a rendőrséggel, és ekkor verődtek össze az 1872-től kezdve csak bunyós bandákként emlegetett csoportokba. Ám a bunyósok nemcsak a rendőröknek mentek neki; ütötték egymást is, és kegyetlenül bántalmaztak mindenkit, akire megorroltak, mindegy, hogy férfi volt-e vagy asszony, öreg vagy fiatal. Hasonló bandákról tudunk Manchesterben, Salfordban, Liverpoolban és Londonban is, és bár mindenütt voltak erőszakos férfiak, az utcai bandák csak ezekben a városokban és Birminghamben terrorizálták a lakosságot.

1890-től kezdve emlegették pengesapkásként is a város bunyósait, és ez a név hamarosan ráragadt az összes kötődő nehézfiúra, függetlenül attól, hogy az illető bandatag volt-e vagy sem. A birminghami néphagyomány szerint arról kapták a nevüket, hogy borotvapengéket varrtak a sapkájuk ellenzőjébe, és verekedés közben végigrántották az ellenfél homlokán, akit a kibugyanó vér átmenetileg elvakított. A rettegett név nemcsak Birminghamben, de Britannia-szer-

te hírhedtté tette őket; Birminghamben máig élnek családok, amelyek még számon tartanak egy pengesapkás őst. Közéjük tartozik az enyém is, mert dédapám, Edward Derrick, pengesapkás és harmadgenerációs bűnöző volt. Apai nagyapja visszaeső bűnöző volt, akit egyszer deportálással büntettek lopásért, a nagyanyja elítélt tolvaj.⁵ Derrick apját pénzbírságra ítélték, mert tetteleg bántalmazott egy rendőrt, miután összeveszett a feleségével, és egy piszkavassal hatalmas ütést mért a falra.⁶

Hasonlóan erőszakos ember volt John Derrick, Edward bátyja, egy bunyós banda vezére. 1891-ben a húszéves John Derrick ellen vádat emeltek, mivel tetteleg bántalmazott egy rendőrt, aki őrizetbe vett egy személyt a sparkbrooki Thomas Streeten (a későbbi Highgate Roadon). John, más garázdák társaságában, egy téglát vágott a rendőrhöz. A tárgyaláson megállapították, hogy benne volt a körzet szinte minden verkedésében. Hat hét elzárásra és kényszermunkára ítélték.⁷

Ebben az időben dédapám, Edward Derrick tizenegy éves volt, és a Pen Street-i ipari iskolába járt. Ide azokat a tizenegy évesnél fiatalabb fiúkat adták be, akik olyasféle bűncselekményeket követtek el, mint például a koldulás, vagy akikkel nem bírtak a szüleik, azt remélve, hogy a hátrányos helyzetű gyermekek ez majd megmenti a környezetüktől.⁸ Dédapám szertefoszlattott minden effajta reményt. Habár nincs rá bizonyíték, hogy valamelyik bunyós bandához tartozott volna, kisstílű, agresszív tolvaj volt ő is, mint a bátyja és a többi pengesapkás.

1893-ban elítélték csavargásért; 1894 októberében hét napot húzott le börtönben, mert ellopott öt kenyeret. Alig pár hétre rá az akkor már tizenhat éves Derricket négy hónap kényszermunkára ítélték betörésért. 1897-ben öt hónapra leültették, és két évre rendőri felügyelet alá helyezték bicik-

lilopásért. Szinte ki se került még a börtönből, amikor ismét megbüntették káromkodásért, majd nem sokkal később ismét lecsukták, mert betört egy könyvelői irodába. Feljegyezték róla, hogy 161 cm magas volt, egyik alkarján kék anyajeggyel, másik alkarján sellőt ábrázoló tetoválással.

Derrick, aki most már visszaeső bűnözőnek számított, 1899-ben megtámadt egy rendőrt – a pengesapkások főleg a rendőrök hergeléséről voltak híresek. Egy évvel később letartóztatták részegségért. 1901 októberében Fredrick Pitt álnéven három évre leültették testi sértésért. Végül 1906 októberében három hónap kényszermunkára ítélték, mert ellopt egy kerekos kosarat – egy olyan háromkerekű szerkezetet, amelyet a házalók és más vándorkereskedők használtak az áruszállításhoz.⁹ Bill Chinn dédnagybátyám emlékezett, hogy tizennégy évesen látta Derricket, meg a fivérét, Fredet és a lopott háromkerekűt, amint elemelnek „egy tábla szalonnát a Payne-től a Ladypool Roadon, a Colville Road sarkán”.

– Én akkor éppen a Birmingham Mailt árultam ottan – magyarázta a bácsi. – Láttam, hogy Fred Derrick megfogja a hosszú rudat, amelyikre kiakasztották a szalonnát a bolt előtt. Lekapott róla egyet, bedobták ebbe a kocsiba, és elszelelték a Colville Roadon.¹⁰

Utána Derrick eladta a kerekos kosarat nyolc shillingért (vagyis 40 pennyért), azon a címen, hogy szüksége van a pénzre, mert végrehajtók vannak a házában. De nem erre a célra használta a pénzt, mert bevallotta a bíróság előtt, hogy az egészet elsörözte.¹¹

Egy évvel később Derrick házasságot kötött dédanyámmal, Ada Weldonnal a sparkbrooki Krisztus-templomban. Kőművesnek adta ki magát, noha korábban azt mondta, hogy szabó, később pedig azt állította, hogy ócskavas-kereskedő és rongyszedő. A házasság nem tette jobb emberré.

Miközben anyagot gyűjtöttem a doktori disszertációmhoz az 1980-as évek elején, beszéltem Lil Neaddal (lánykori nevén Lil Prestonnal), akinek a családja egy udvarban lakott a sparkbrooki Studley Streeten Derrickékkal, és lányukkal, Maisyvel, a nagymamával. Lil úgy emlékezett, hogy Derrick brutális ember volt, aki – ha berúgott – gyakran szétverte a lakását. Részeg dührohamai elől feleségének és lányának vagy a közös mosókonyhába, vagy Lil nagymamához, Carey anyóhoz kellett menekülniük. Carey anyónak, akit mindenki szeretett a Studley Streeten, sok jó erős fia volt, így Derrick nem mert követni bántalmazott feleségét a házába.¹²

Családunk legendáriumban szerepel egy olyan történet, hogy dédanyám elvált Derricktől, miután az elhagyta. Én ebben mindig kételkedtem, mert a válás sokba került, egy munkás nem engedhette meg magának. Tévedtem. Miután évekig szenvedett a férje kegyetlenségétől, dédanyám 1922-ben valóban elvált Derricktől „szegénységre” hivatkozva, ami a Legfelsőbb Bíróság döntése értelmében mentesítette a perköltségek alól. A házassági bontóítélet megerősíti, hogy 1913 nyarától kezdve Derrick nem gondoskodott a felesége és lánya ruházásáról és élelmezéséről. Ada fizetéséből tengődtek, aki egy rézműben dolgozott, mint présgépkezelő. 1915 áprilisában Derrick nekitámadt a feleségének a lakásában a Studley Street 25 alatt, és azzal fenyegette, hogy megöli.

Hat hónappal később Derrick ököllel verte a feleségét, súlyos testi sértést okozva. A dokumentum hangsúlyozza, hogy „gyakran ivott, trágár, sértő szavakat használt” Adával szemben, sűrűn összetörte a bútorokat, és két lakásukat is tönkretette. Szerencsére 1916 januárjában elhagyta a feleségét meg a lányát, és Coventrybe költözött.¹³

Derrick nyolcvanöt évet élt, és 1964-ben, Nuneatonban hunyt el. Ami a feleségét, Adát illeti, állítólag később azt

mondta, hogy egy különb férfiert hagyta el Derricket.¹⁴ Szomorú módon csak harminckilenc éves volt, amikor 1925-ben meghalt gyomorrákban.

Fiatal éveimben hallottam Derrickékről, de felnőtt koromig nem sokat tudtam róluk, holott viselem a bélyegüket. Apai nagyapám, Richard Chinn magas volt, világos bőrű, kék szemű. Én alacsony vagyok, sötét hajú, barna szemű és sárgás bőrű. Épp ilyen volt anyai dédapám Edward Derrick, az én pengesapkás őszám, az az ember, aki iránt semmit se érzek a megvetésen kívül. Brutális volt, tolvaj semmirekellő, agreszív gazember, szóval jellegzetes példánya a pengesapkásoknak, akik dramatizált változataiktól eltérően nem öltözöttek divatosan, nem volt egy bizonyos varázsuk, sem egyfajta becsületkódexük, és egyáltalán nem tisztelte őket a birminghemi munkásság, akiknek hatalmas kő esett le a szívéről, mikor a pengesapkások uralma véget ért.

1914-es eltűnésük főleg a fokozott rendőri jelenlétnek köszönhető, amelyet Charles Haughton Rafter rendőrfőnök vezetett be. Az ő érdemének tekintik a város szemétdombjainak eltakarítását.¹⁵ De bár az igazi pengesapkásokat kiiktatták, néhányuk megalapította a félelmetes és brutális birminghemi gengszterbandát az igazi Billy Kimber vezetésével. 1920-ban véres háborút folytattak a londoni bandák szövetségével – amelyet az igazi Alfie Solomon bevonásával az igazi Darby Sabini irányított – a védelmi pénzek, és a dél-angliai lóversenyeken dívó zsebtolvajlás hasznának monopóliumáért. Ám annak a háborúnak az „ütközeteire” nem Közép-Angliában vagy Birminghamben került sor, ami mostanra levetkőzte erőszakos hírét.

Ami a többi pengesapkást illeti, voltak, akik bevonultak katonának az első világháborúban, ahonnan megváltozva tértek haza, és onnantól valamivel jobban tisztelték a tör-

vényt. Mikor az utolsó is eltűnt, a pengesapkások a helyi szájhagyományban éltek tovább. Egyes öregek csak a nevüket használták a gyerekek ijesztgetésére, úgy, ahogy a zsákos embert szokták, míg mások szörnyű meséket mondtak a rettenetes pengesapkásokról, akik borotvát varrtak a sapkájukba. A mese szerint ezzel a fegyverrel vágták fel az ellenfelük homlokát, akiket harc képtelenné tett a szemükbe csorgó vér, és olyankor jól el lehetett tángálni őket.

Lassanként még ez a legenda is elhalványodott, ahogy a pengesapkások ismerőseinek gyermekei és unokái sorra távoztak az élők sorából, egészen addig halványodott, amíg új életre nem keltette őket a modern és szélesebb közönség számára a *Birmingham bandája* lélegzetelállító drámája. Az igazi pengesapkások némileg különböztek azoktól, akiket a tévében láthatunk, mert az életben visszataszító, aljas és ronda alakok voltak, de egészében a hitványságuk ellenére is főszerep jutott nekik a kései viktoriánus és Edward-korabeli Birminghamban. Bár a városról szóló tanulmányok csak futólag, vagy egyáltalán nem említik őket, a pengesapkások és a bunyósok az emberek százainak az életén hagyták rajta a bélyegüket egy emberöltőnél is hosszabb ideig, beszenyvezve Birmingham nevét. Ilyen értelemben a tevékenységük ugyanolyan elválaszthatatlan a várostól, mint a vezető politikusoké és a nagyiparosoké. Ebben áll a pengesapkások igaz története.